

**Van vloeiend lezen naar leesbegrip.
Tutorinterventies voor leerlingen met leesmoelijkheden van de
eerste graad secundair onderwijs.**

Studiedag *Waarom lezen wij?*_21 april 2022

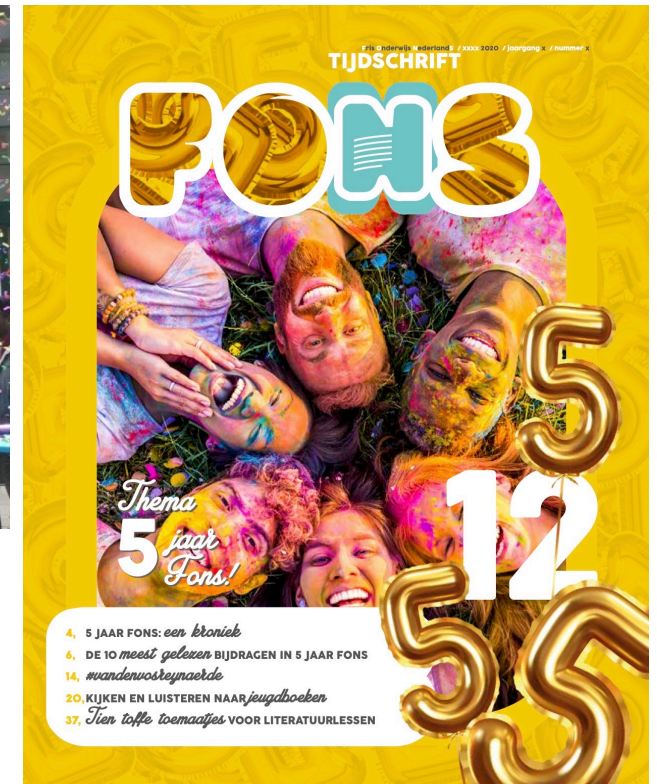
Wie ben ik?

taal:
unie

Universiteit
Antwerpen

Inhoud van de sessie

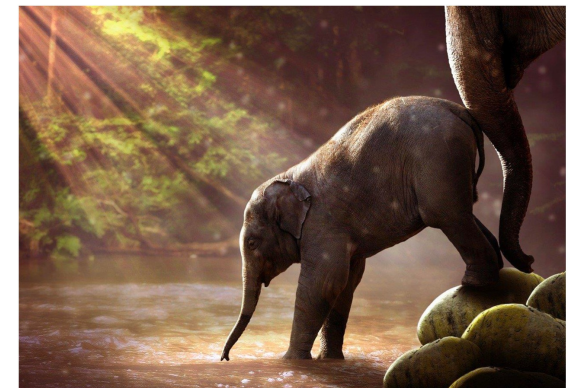
1. Context en inhoudelijke achtergrond van het project
2. Tutorinterventies
3. Selectie van leerlingen via test en ranking
4. Vragen

Deel 1

Context en inhoudelijke achtergrond van het project

Context van het project

- **Praktijkonderzoek van de UA**
  - Onder begeleiding van prof. dr. J. Casteleyn
- **Kadert binnen Lezen op school-project *Boekboxen (GO!)***
- **20 – 21: pilootproject op Tectura Gent-centrum (KTA Mobi)**
- **21 – 22: uitbreiding naar andere scholen binnen *Boekboxen (GO!)***

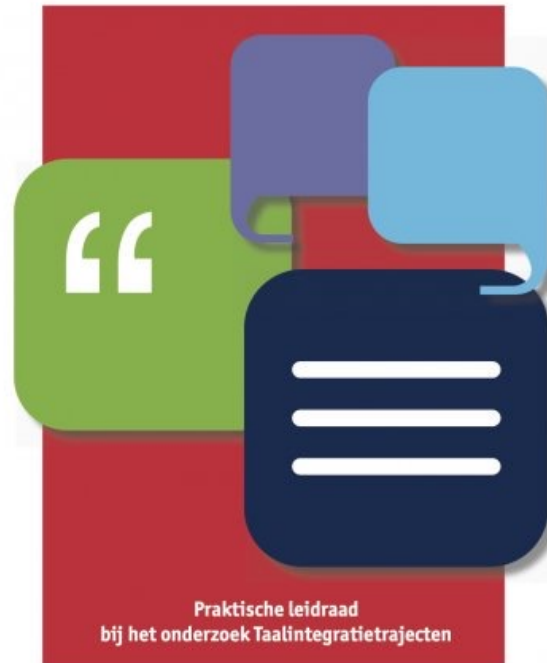

Inhoudelijke achtergrond van het project

Hoe kunnen we stagnerende lezers in het secundair onderwijs tot ontwikkeling brengen?

Via tutorinterventies rond vloeiend lezen (15' – 20'):

- Aanvullend binnen dit project
  - Op zichzelf: tijdens taalondersteuningsmomenten ex-OKAN, tijdens de middag, ...

Bouwstenen voor effectieve taaltrajecten

Praktijkids voor taalondersteuning in het kleuter-, lager en secundair onderwijs

Astrid Geudens, Kirsten Schraeyen, Helena Taelman, Marit Trioen, Jordi Casteleyn, Mathea Simons, Tom F.H. Smits

Verhoogde ondersteuning voor stagnerende lezers

Meerlagig ondersteuningsmodel

Stagnerende lezers in het secundair onderwijs

- **Nederlandsetaalleerders**
  - Zeer heterogene doelgroep:
  - ex-OKAN, meertalige leerlingen die in België geboren zijn, ...
- **Leerlingen met een taalontwikkelingsachterstand**
  - Blootstellingsachterstand: te weinig taalleerkansen
  - Vb. lage SES
- **Leerlingen met taalontwikkelingsstoornis**
  - Vertraagde ontwikkeling / diagnose
  - Problemen met taalbegrip en/of taalproductie
  - Hebben minder woordenschat dan hun leeftijdsgenoten
- **Leerlingen met lees- en/of spellingsmoeilijkheden**
  - Dyslexie

Stagnerende lezers in het secundair onderwijs?

→ Het leesproces in sterk vereenvoudigde voorstelling

”Lezen om te leren”

Welke leerling zou jij het hoogst scoren?

Leerling 1

Leerling 2

Leerling 3

▪ Enkele richtvragen:

- Leest de leerling zonder haken? (Af en toe struikelen mag)
- Leest de leerling op een aangenaam tempo?
- Leest de leerling met intonatie?
- Maakt de leerling een begin en een einde aan de zinnen?
- Kan jij de tekst volgen zonder dat je hem voor je ziet?
- Is het aangenaam om naar de leerling te luisteren?

Vloeiend lezen

- **Brugfunctie tussen vlot lezen en begrijpend lezen**
- **“Lezen zoals je praat”**
- **Geautomatiseerd en correct lezen mét expressie**
  - Natuurlijke pauzes leggen
  - Interpunctie verklanken: ?, !, .
  - In betekenisvolle woordgroepen lezen
  - Over de regel heen lezen

Meer focus op vloeiend lezen: waarom?

Vloeiend lezen was lange tijd

- Een snelle overgangsfase naar leesbegrip
- Synoniem voor leessnelheid

Onderzoek T. Rasinski (Kent State University, Ohio)

Vloeiendheid krijgt centrale plek in leesproces

Hoe? Inzetten op herhaald lezen met focus op automatisering en expressie

Focus op performatief effect van lezen

- Klassikaal → toewerken naar 'performance' (toneelstukje, luidop voorlezen, ...)

Meer focus op vloeiend lezen: hoe?

▪ **Klassikaal**

- Regelmatig luidop laten voorlezen + oefentijd geven
- Theater en poëzie

▪ **Expliciete instructie via tutoring**

- Bestaande interventies ook effectief voor oudere leerlingen
  - RALFI + RALFI LIGHT
  - CONNECT
- Rekening houden met leeftijdskenmerken!

Deel 2

Tutorinterventies vloeiend lezen

Waarom zijn tutorinterventies effectief?

- **1-op-1 of in kleine groep**
  - Maatwerk voor de leerling
- **Verlengde instructie**
  - Meer instructietijd – meer leestijd
- **Technieken van ‘expliciete directe instructie’**
  - Doelen duidelijk maken
  - Voorkennis activeren
  - Begeleid inoefenen
  - Evalueren
- **Relatie tutor – tutee**
  - Menselijke connectie
  - Persoonlijke aandacht, focus
  - Flexibiliteit

Succesfactoren van een tutorinterventie vloeiend lezen

Succesfactor	
Frequentie	Vooruitgang door herhaling en oefening Hoe frequenter, hoe liever (bv. 3 keer per week 15 min – 2 keer per week 20 min)
Rijke, motiverende tekst	Liefst fictie (dialogue → expressie) – teksten geschreven voor de leeftijd
Samenspel van lezen én schrijven	(bij individuele sessies)
Evaluatie	Op gezette tijden → weer aansluiten bij klassikale ondersteuning Eventueel groepen opnieuw verdelen na 3 – 4 weken
Strak, terugkerend schema	Hoge 'time on task', garandeert veiligheid en vergroot kans op succeservaring, directe feedback

Concept

- ***Gebaseerd op Connect Vloeiend lezen en RALFI-lezen (Smits, 2003)***
  - Evidence informed
- **Getest op Tectura Gent Centrum in 20-21**
  - Nadien aanpassingen gedaan
    - Bv. aan leeftijd → vb. 'kooorlezen' werkt niet
  - Met succes!
    - Directe feedback (tutor, maar ook leerlingen onderling)
    - Veiligheid: "Nu durf ik wel voorlezen"
    - Alle partijen merken vooruitgang

Tutorinterventies voor vloeiend lezen - overview

Activiteit	Timing
Kennismaking en toetsen sessies	Enkel eerste sessie
Tekstkeuze	Om de drie à vijf sessies
Oriëntatie op de tekst	
Tekst voorlezen	1'
Interactie over de tekst	3'
Theaterpapegaai	Individueel = koorlezen + woordenschat inoefenen
Feedback/zelfevaluatie	5'

Tutorinterventies voor vloeiend lezen – in detail

Frequentie	Activiteit	Richtlijnen	Timing
Eerste sessie	Kennismaking en toelichting	<ul style="list-style-type: none"> • Maak kennis met de leerling(en). Vraag naar interesses en leefwereld. • Licht toe waarom de leerling(en) deze sessies volgt, hoe de sessies er gaan uitzien en wat precies de bedoeling is. • Leg het verloop van de sessies uit en licht werkvormen als 'theaterlezen', 'koorlezen', 'duo-lezen' en 'papegaai-lezen' toe.	5'

Belangrijk voor de motivatie van de leerling en om een veilige omgeving te creëren.

Tutorinterventies voor vloeiend lezen – in detail

Frequentie	Activiteit	Richtlijnen	Timing
Elke 3 – 5 sessies	Tekstkeuze	<ul style="list-style-type: none"> • Laat leerling(en) kiezen uit 3 – 5 teksten (van 400 – 600 woorden). • Laat hen kiezen op basis van een thema, een omschrijving van de tekst of een afbeelding bij de tekst. • Probeer in groep zo vlug mogelijk tot een consensus te komen. • OF gebruik een boek dat de leerling tijdens het vrij lezen al aan het lezen is.	3'

Door leerlingen een tekst te laten kiezen, zet je in op leesmotivatie.

Tutorinterventies voor vloeiend lezen – in detail

Frequentie	Activiteit	Richtlijnen	Timing
Elke 3 – 5 sessies	Oriëntatie op de tekst	<ul style="list-style-type: none"> • Uit welk boek komt het fragment? • Wat zou de titel kunnen betekenen? • Stel voorspellende vragen aan de leerling: weet de leerling al iets over het onderwerp? Probeer daarbij linken te leggen met de leefwereld.	2'

Oriëntatie op de tekst en voorkennis activeren voor het lezen is cruciaal om tot leesbegrip te komen.

Tutorinterventies voor vloeiend lezen – in detail

Frequentie	Activiteit	Richtlijnen	Timing
Elke sessie	Tekst voorlezen	<ul style="list-style-type: none"> De tutor leest een fragment (+/- 100 – 200 woorden) van de tekst hardop en vloeiend voor.	1'

Hier doe je als begeleider aan 'modelling'.

Tutorinterventies voor vloeiend lezen – in detail

Frequentie	Activiteit	Richtlijnen	Timing
Elke sessie	Interactie over de tekst	<ul style="list-style-type: none"> • Praat met de leerling over de tekst. • Vat kort samen, voorspel, ... • Stel W+H-vragen (wie, wat, waar, hoe, waarom, ...) bij de tekst.	3'

Interactie over de tekst is cruciaal voor leesbegrip.

Tutorinterventies voor vloeiend lezen – in detail

Frequentie	Activiteit	Richtlijnen	Timing
Tijdens individuele sessies – elke sessie	Koorlezen	<ul style="list-style-type: none"> • De begeleider en de leerling(en) lezen het stuk samen luidop in koor. • Lees als begeleider op een langzaam tot normaal tempo. Zorg voor een normale intonatie. • Waak erover dat leerlingen ook effectief actief meelesen. • Laat de leerlingen meevolgen met een bijwijskaartje of bladwijzer.	4'

Koorlezen is een werkvorm om leesvloeiendheid te oefenen. Werkt het best in individuele sessies.

Tutorinterventies voor vloeiend lezen – in detail

Frequentie	Activiteit	Richtlijnen	Timing
Tijdens individuele sessies	Woorden uitlichten en opschrijven	<ul style="list-style-type: none"> • Kies samen met de leerling drie moeilijke woorden uit* die je expliciet gaat inoefenen. • Dicteer de woorden aan de leerling. De leerling noteert in zijn logboek/schriftje. • Om de nieuwe woorden expliciet in te oefenen kan je volgende dingen doen: • Formuleer samen met de leerlingen een soort definitie • De leerlingen bedenken bij elk woord een zin waarin het woord voorkomt. • Plaats het woord in een context, bedenk voorbeelden, ... <p>*Je kan dit ook op voorhand zelf al doen bij de voorbereiding</p>	5'

Via deze werkvorm koppel je schrijven aan lezen en oefen je woordenschat expliciet in, wat leidt tot een beter tekstbegrip.

Tutorinterventies voor vloeiend lezen – in detail

Frequentie	Activiteit	Richtlijnen	Timing
Tijdens sessies in kleine groep	Theaterlezen, duo-lezen of papegaaielen	Theaterlezen: Theaterlezen zet specifiek in op intonatie. Leerlingen lezen een tekst geschreven in dialoogvorm en kunnen op deze manier hun intonatie expliciet oefenen. Theaterlezen werkt goed tijdens de eerste sessies.	9'

Theaterlezen, duo-lezen of papegaaielen zijn werkvormen om leesvloeiendheid te oefenen.

Je kaartje, alsjeblieft!

Lonneke

mevrouw achter de kassa

Lonneke gaat naar de bioscoop. Ze meldt zich bij de mevrouw achter de kassa.

Lonneke Hallo, mevrouw.
Mag ik een kaartje voor de film?

mevrouw Natuurlijk mag dat.
Alsjeblieft.
Dat is dan zes euro.

(vijf tellen stilte)

Lonneke Hallo, mevrouw.
Mag ik een kaartje voor de film?

mevrouw Alweer?
Alsjeblieft.
Dat is dan zes euro.

(vijf tellen stilte)

Tutorinterventies voor vloeiend lezen – in detail

Frequentie	Activiteit	Richtlijnen	Timing
Tijdens sessies in kleine groep	Theaterlezen, duo-lezen of papegaailezen	Duo-lezen: Verdeel de leerlingen van je groepje in duo's. Een duo-partner leest de tekst hardop, de andere wijst bij met een bijwijskaartje. Bij fouten blijft de duo-partner even hangen met het bijwijskaartje om de andere de kans te geven om zich te corrigeren. Vervolgens wisselen ze van rol. De begeleider volgt bij alle duo's even mee.	9'

Theaterlezen, duo-lezen of papegaailezen zijn werkvormen om leesvloeiendheid te oefenen.

Tutorinterventies voor vloeiend lezen – in detail

Frequentie	Activiteit	Richtlijnen	Timing
Tijdens sessies in kleine groep	Theaterlezen, duo-lezen of papegaailezen	<p>Papegaailezen</p> <p>De begeleider leest twee zinnen. Daarna duidt hij <i>random</i> een leerling aan die de tweede zin nogmaals leest en vervolgens nog een nieuwe zin.</p> <p>De volgende leerling wordt <i>random</i> aangeduid, die een zin van de vorige leerling herhaald en weer een zin verder leest.</p> <p>Eventueel kan dit worden herhaald, zodat leerlingen telkens andere zinnen lezen.</p> <p>Wissel tussen de twee werkvormen af tussen de sessies of laat leerlingen zelf kiezen wat ze het liefst willen doen.</p>	9'

Theaterlezen, duo-lezen of papegaailezen zijn werkvormen om leesvloeiendheid te oefenen.

Tutorinterventies voor vloeiend lezen – in detail

Frequentie	Activiteit	Richtlijnen	Timing
Elke sessie	Feedback / evaluatie	<p>De begeleider vraagt de leerling(en) om zichzelf te evalueren. De begeleider kan daarbij enkele begeleidende vragen stellen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kon je alle woorden vlot lezen? • Wat helpt goed om te lezen? • Heb je het gevoel dat je leest zoals je praat? • Lukt het al beter dan de vorige keer? <p>De begeleider en de leerling spreken af wat ze in het logboek noteren: wat ging goed? Waar moet je nog op letten?</p>	5'

Formatieve evaluatie om de vooruitgang van de leerling in kaart te brengen.

Tutorinterventies voor vloeiend lezen – logboek

Logboek tutorinterventies vloeiend lezen

Aanbeveling:

- Dit formulier na elke sessie en per leerling invullen
- Nieuwe tekst om de 3 à 5 sessies
- Per 4 weken (= 8 – 12 sessies) nieuw evaluatieformulier invullen (na overleg met leerkracht)

Naam leerling:

Sessies: individueel – groep (omcirkel wat past)

Nummer sessie	Datum + tijdstip	Titel fragment	Gebruikte werkvormen	Feedback gegeven op <i>Duid minstens 1 – 2 focuspunten aan</i>	Concrete feedback (werkpunten + aanmoedigingen) <i>Geef 2 - 3 voorbeelden (kort genoteerd)</i>	Extra opmerkingen <i>Bijvoorbeeld: houding van de leerling, ...</i>
1			<i>Individueel:</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Koorlezen ○ Woordenschat <i>Groep:</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Theaterlezen ○ Duo-lezen ○ Papegaai lezen 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Intonatie ○ Leestekens ○ Uitspraak ○ Leestempo ○ Woordenschat ○ Leesbegrip 		
2			<i>Individueel:</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Koorlezen ○ Woordenschat <i>Groep:</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Theaterlezen ○ Duo-lezen 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Intonatie ○ Leestekens ○ Uitspraak ○ Leestempo ○ Woordenschat ○ Leesbegrip 		

Deel 3

Selectie van leerlingen via test en ranking

Selectie van leerlingen via test vloeiend lezen

- **Leerling leest een oorspronkelijk Nederlandstalige fictietekst voor**
- **Keuze uit 5 thema's – motivatie!**
- **Duur test: 1 – 1,5 minuut**
- **Instructie**
  - Geen tijdsdruk
  - Tekst lezen zoals je zou voorlezen
  - Voorbereiden gedurende 2 minuten mag
- **Leerkracht neemt op**

Ranking van leerlingen na test

- Files beluisterd door 3 - 4 'scoorders' (leerkrachten, ondersteuners, ...)
- Rangschikken volgens 'think' – 'pair' – 'share'
  - Vloeiend lezer
  - Twijfel
  - Geen vloeiende lezer
- **Ranking maken**

Praktisch

- **Leerlingen die in aanmerking komen verdelen in groepjes / individueel**
  - Afhankelijk van aantal tutoeren
  - Zwakste lezers >> individueel
- **Start tutorinterventies**
  - 8 à 10 weken - liefst 3 (-5) keer per week
  - Na 4 weken groepjes evalueren
  - Na 3 à 5 sessies wisselen van tekst (of sneller als motivatie afneemt)
- **Wanneer?**
  - Afhankelijk van de schoolorganisatie
  - Idealiter buiten de lesuren (over de middag, vervolgschoolcoaching, ...)

Tot slot

Laatste 10 weken van het project

- Scholen binnen *Boekboxen* testen tutorinterventies uit
- (Beperkte) effectmeting wordt voorbereid
- Praktijkgids wordt afgewerkt

Vragen?

heleen.rijckaert@uantwerpen.be

Bibliografie

- Eskes, M. (2020). Technisch lezen in een doorlopende lijn, Pica.
- Houtveen, A.A.M., Brokamp S.K., Kunst J.J. (2019). *Doelgericht Werken aan Opbrengsten. Herziene versie*. Utrecht: Hogeschool Utrecht
- School aan zet, *Kwaliteitskaart Vloeiend lezen*, geraadpleegd via <https://www.onderwijsmaakjesamen.nl/uploads/2019/05/vloeiendlezen.pdf>
- Smits A. & Braams T. (2006), *Dyslectische kinderen leren lezen. Werkvormen voor de behandeling van leesproblemen*. Amsterdam: Boom.
- Surma, T., Kirschner, P., Muijs, D. (2020). *Waarom bijles op school een groot verschil maakt*, geraadpleegd via <https://excel.thomasmore.be/2020/08/waarom-bijles-op-school-een-groot-verschil-maakt/>
- Van de Mortel, K. (2012). *Lezen zoals je praat*. Amersfoort: CPS.
- Van de Mortel, K. (2012). *Beter begrip door vloeiend lezen*. JSW 8 (2012)
- Van Koeven E. & Smits A. (2020), *Rijke taal. Taaldidactiek voor het basisonderwijs*. Amsterdam: Boom.

